

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu

Oftalmopedie a surdopedie

studijní opora pro kombinovanou formu studia (Bc.)

Tělesná výchova a sport zdravotně postižených

Mgr. et Mgr. Alena Lejčarová, Ph.D.

Praha 2009

Anotace:

Předmět podává ucelený přehled z oblasti výchovy a vzdělávání osob se smyslovým postižením (zrakovým a sluchovým). Zabývá se klasifikací a etiologií smyslových vad a poruch, charakterizuje osobnost jedince se smyslovým postižením, možnosti jeho komunikace, předkládá postupy diagnostiky a výchovné péče o tyto osoby, řeší otázky jejich pracovního uplatnění, popisuje rehabilitační a kompenzační pomůcky.

Tematický plán prezenčního studia **povinný předmět 1/1 Z, ZK**

1. Vymezení a charakteristika oftalmopedie jako vědního oboru. Terminologie. Historie péče o jedince se zrakovým postižením u nás a v zahraničí.
2. Zrakové vady - klasifikace, etiologie, projevy. Osobnost jedince se zrakovým postižením. Možnosti reedukace a kompenzace zraku. Rehabilitační a kompenzační pomůcky pro jedince se zrakovým postižením.
3. Dítě se zrakovým postižením ve školním věku. Systém vzdělávání žáků se zrakovým postižením v České republice. Edukace v běžné a speciální škole. Adolescence jedinců se zrakovým postižením, možnosti středoškolského studia; vysokoškolská profesní příprava na zaměstnání.
4. Vymezení a charakteristika surdopedie jako vědního oboru. Terminologie. Historie péče o jedince se sluchovým postižením u nás a v zahraničí.
5. Etiologie sluchového postižení, faktory negativně ovlivňující vývoj sluchového analyzátoru. Klasifikace sluchových vad a poruch. Důsledky a prevence sluchových vad. Korekce sluchových vad a užití sluchové protetiky.
6. Komunikace osob se sluchovým postižením.
7. Raná péče, speciálně pedagogická centra a formy spolupráce s rodinou. Rodina jedince se sluchovým postižením. Včasná sluchově řečová výchova. Vzdělávání žáků se sluchovým postižením. Pomůcky pro výchovu a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením.

(bez seminářů)

Požadavky pro uzavření předmětu

zápočet (100% docházka na semináře, vypracování 1 odborného referátu, písemný test)
zkouška (ústní)

Doporučená literatura:

1. BALUNOVÁ, K., HEŘMÁNKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ, L. *Kapitoly z rané výchovy dítěte se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.
2. BAREŠOVÁ, J., HRUBÝ, J. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. Praha: Septima, 1999.
3. BYTEŠNÍKOVÁ, I., HORÁKOVÁ, R., KLENKOVÁ, J. *Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007.
4. HUDÁKOVÁ, A. (Ed.). *Ve světě sluchového postižení: informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. Praha: Středisko rané péče Tamtam, 2005.
5. KEBLOVÁ, A. *Kompenzační pomůcky pro zrakově postižené žáky ZŠ*. Praha:

- Septima, 1999.
6. KRAHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum, 2001.
  7. KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2001.
  8. RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L., aj. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.
  9. ŠTRÉBLOVÁ, M. *Poznáváme svět se zrakovým postižením: úvod do tyflopédie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. Pedagogická fakulta, 2002.
  10. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004.
  11. VÍTKOVÁ, M. (Ed.) *Možnosti reedukace zraku při kombinovaném postižení*. Brno: Paido, 1999.

Tématický plán pro kombinované studium povinný předmět 6 h Z, ZK

V rámci 3 dvouhodinových konzultací pro kombinované studium budou odpřednesena následující témata:

1. Vymezení a charakteristika oftalmopedie jako vědního oboru. Terminologie. Historie péče o jedince se zrakovým postižením u nás a v zahraničí.
2. Vymezení a charakteristika surdopedie jako vědního oboru. Terminologie. Historie péče o jedince se sluchovým postižením u nás a v zahraničí.
3. Komunikace osob se sluchovým postižením.

Písemný test pro zápočet (zápočtové období), vypracování 1 **odborného referátu**, **ústní zkouška**

Samostudium:

Návody:

U každé kapitoly určené k samostudiu jsou uvedeny **literární zdroje**. Ke kontrole studia jsou u každého úseku uvedeny **ÚKOLY PRO STUDENTY**, vyžadující stručné odpovědi na zadané otázky.

V případě nejasností je možné konzultovat problém s vyučujícím pomocí e-mailu či se přihlásit elektronicky na individuální kontaktní konzultaci v konzultačních hodinách.

OFTALMOPEDIE

1. Zrakové vady. Osobnost jedince se zrakovým postižením. Reedukace a kompenzace zraku.

Zrakové vady - klasifikace, etiologie, projevy. Osobnost jedince se zrakovým postižením. Možnosti reedukace a kompenzace zraku. Rehabilitační a kompenzační pomůcky pro jedince se zrakovým postižením.

Literární zdroje:

HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
KEBLOVÁ, A. *Kompenzační pomůcky pro zrakově postižené žáky ZŠ*. Praha: Septima, 1999.
KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. Oftalmopedie. Brno: Paido, 2001.
ŠTRÉBLOVÁ, M. *Poznáváme svět se zrakovým postižením: úvod do tyflopédie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. Pedagogická fakulta, 2002.

Klíčová slova: reedukace zraku, kompenzace zraku, zraková vada, nevidomost, slabozrakost, zbytky zraku

ÚKOLY PRO STUDENTY: Zodpovězte si kontrolní otázky:

1. Jak se klasifikují zrakové vady podle typu zrakového postižení?
2. Čím se vyznačuje vyučovací proces slabozrakých dětí?
3. V čem spočívá význam doby vzniku zrakové vady?
4. Čím se vyznačují kognitivní procesy osob se zrakovým postižením?
5. Vyjmenujete optické pomůcky pro žáky se zrakovým postižením.

2. Vzdělávání jedinců se zrakovým postižením.

Dítě se zrakovým postižením ve školním věku. Systém vzdělávání žáků se zrakovým postižením v České republice. Edukace v běžné a speciální škole. Adolescence jedinců se zrakovým postižením, možnosti středoškolského studia; vysokoškolská profesní příprava na zaměstnání.

Literární zdroje:

HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. Oftalmopedie. Brno: Paido, 2001.
ŠTRÉBLOVÁ, M. *Poznáváme svět se zrakovým postižením: úvod do tyflopédie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. Pedagogická fakulta, 2002.

Legislativní dokumenty: školský zákon č. 561/2004, vyhláška č. 73/2005 Sb.

Klíčová slova: integrace žáků se zrakovým postižením, speciální školství pro žáky se zrakovým postižením, edukace žáků se zrakovým postižením, adolescence jedinců se zrakovým postižením

ÚKOLY PRO STUDENTY: Zodpovězte si kontrolní otázky:

1. V čem spočívají pozitiva a negativa integrovaného vzdělávání žáků se zrakovým postižením v běžných školách?
2. Popište význam sociálních vztahů v adolescenci pro jedince se zrakovým postižením.
3. Jaké možnosti vzdělávání v ČR má nevidomý 16letý jedinec?
4. Jaké požadavky se kladou na hygienu školního prostředí, kde se vzdělává jedinec se zrakovým postižením?
5. Jaká specifika a omezení má vysokoškolské studium jedinců se zrakovým postižením?

SURDOPEDIE

3. Etiologie, klasifikace, prevence sluchových vad.

Etiologie sluchového postižení, faktory negativně ovlivňující vývoj sluchového analyzátoru. Klasifikace sluchových vad a poruch. Důsledky a prevence sluchových vad. Korekce sluchových vad a užití sluchové protetiky.

Literární zdroje:

BYTEŠNÍKOVÁ, I., HORÁKOVÁ, R., KLENKOVÁ, J. *Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007.

HUDÁKOVÁ, A. (Ed.). *Ve světě sluchového postižení: informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. Praha: Středisko rané péče Tamtam, 2005.

Klíčová slova: prelingvální hluchota, postlingvální hluchota, prevence sluchových vad, korekce sluchových vad

ÚKOLY PRO STUDENTY: Zodpovězte si kontrolní otázky:

1. Vysvětlíte rozdíl mezi prelingvální a postlingvální hluchotou.
2. Jaké možnosti kompenzace existují u percepční sluchové poruchy?
3. V čem spočívá primární prevence sluchových vad?
4. Jaké jsou kompenzační činitele sluchových poruch?
5. Popište kochleární implantát.

4. Raná péče, poradenství pro osoby se sluchovým postižením. Vzdělávání žáků se sluchovým postižením.

Raná péče, speciálně pedagogická centra a formy spolupráce s rodinou. Rodina jedince se sluchovým postižením. Včasná sluchově řečová výchova. Vzdělávání žáků se sluchovým postižením. Pomůcky pro výchovu a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením.

Literární zdroje:

BAREŠOVÁ, J., HRUBÝ, J. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. Praha: Septima, 1999.

BYTEŠNÍKOVÁ, I., HORÁKOVÁ, R., KLENKOVÁ, J. *Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007.

HUDÁKOVÁ, A. (Ed.). *Ve světě sluchového postižení: informační a vzdělávací publikace (nejen) pro zdravotnický personál o životě a potřebách neslyšících, nedoslýchavých a ohluchlých lidí a lidí s kochleárním implantátem*. Praha: Středisko rané péče Tamtam, 2005.

Legislativní dokumenty: školský zákon č. 561/2004, vyhláška č. 73/2005 Sb.

Klíčová slova: raná péče, včasná sluchově řečová výchova, edukace žáků se sluchovým postižením, kompenzační pomůcky pro žáky se sluchovým postižením

ÚKOLY PRO STUDENTY: Zodpovězte si kontrolní otázky:

1. Jaké jsou formy rané péče pro děti se sluchovým postižením?
2. V čem spočívá význam speciálně pedagogického centra pro jedince se sluchovým postižením a jeho rodinu?
3. Jaké možnosti vzdělávání má 9leté dítě s těžkým sluchovým postižením?
4. Vyjmenujte technické pomůcky usnadňující vnímání mluvené řeči.
5. Jaké požadavky se kladou na akustickou úpravu tříd ve školách, kde se vzdělávají jedinci se sluchovým postižením?